

Hindistan'ın MENA Bölgesi Dış Politikası

Mohammed Sinan Siyech

[Bu yazının İngilizce orijinal versiyonu Al Sharq Forum'un web sayfasında mevcuttur]

Özet: Hindistan'ın, aynı zamanda Batı Asya ve Kuzey Afrika (WANA) olarak da bilinen Ortadoğu ve Kuzey Afrika (MENA) Bölgesi ile, uzun bir tarihe dayanan köklü ilişkileri vardır. Bu ilişkiler, Hindistan'ın belli bölgeleri ile birçok Ortadoğu ülkesinin coğrafi yakınlığı göz önüne alındığında; malların, kişilerin ve ideolojilerin alışverişi çevresinde gelişmiştir. Hindistan'ın sömürgecilik sonrası dönemde bu ülkelerin birçoğu ile kurduğu ilişkiler, 1990'dan bu yana hızla gelişen ekonomisini ayakta tutmak adına önemli olan petrol ve diğer enerji ürünlerinin ithalatını sağlamaya yoğunlaşmıştır.

Bu makale Hindistan'ın geniş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi'ne yönelik dış politikasını incelemekte ve bu ilişkinin değişen dinamiklerini göstermektedir. Makale, Hindistan'ın dış politikasında değişime yol açan faktörleri irdelemekte, sonrasında ise ülkenin, KİK (Körfez İşbirliği Konseyi) ülkeleri, İran, İsrail, Filistin, Türkiye ve çatışmadan etkilenmiş çok sayıda devlet dâhil olmak üzere MENA bölgesindeki çeşitli aktörler karşısındaki pozisyonunu tartışmaktadır.

Makale temel olarak, Hindistan'ın MENA Bölgesi'nde, birçoğu birbiriyle çatışan müttefikleri arasında bir denge kurarak riskli bir tarafsızlık tutumu sergilemeye çalıştığını savunmaktadır. Bu dengeleyici tutum, hem Hindistan Dışişleri Bakanlığı'ndaki birçok faydacı düşünürün son olarak Başbakan Modi tarafından ortaya koyulan fikirleri ile hem de Hindistan'ın, Asya'da, diğer ülkelerin iç işlerine saygılı, mülayim bir güç olarak artan prestiji ile uyumludur.

Hindistan'ın Bölgedeki Dönüşen Menfaatleri

Çok az bölge Hindistan ile MENA Bölgesi'nin sahip olduğu kadar derin ve tarihsel ilişkilere sahiptir. Günümüz Hindistan'ı ile günümüz Irak'ında yer alan Babil ve Sümer bölgeleri arasındaki ticaret rotaları M.Ö. 3000'e dayanmaktadır. Yapılan ticaretin çoğu doğal olarak iki taraflı gerçekleşmiştir: Ortadoğulular Hindistan'dan baharat ve tekstil ürünleri alırken Hindistan'a değerli metaller ve mücevherler satmışlardır.¹ İslam'ın Ortadoğu Bölgesi'nde yayılmasının ardından, Arap tüccarlar Kerala ve Karnataka'nın da dahil olduğu Güney Hindistan'ın çeşitli bölgelerinde tebliğ faaliyetine başlamışlardır. O dönemde öğretilen pratiklerin birçoğu bu bölgelerde halen yaygındır.²

Soğuk Savaş Dönemi: 1947-1991

Sömürge sonrası dönemde Hindistan'ın MENA Bölgesi ile olan ilişkisi, bu üç ülkenin bölgedeki öneminden dolayı büyük ölçüde Mısır, Filistin ve Irak'a ve çok daha düşük bir yoğunlukla Suudi Arabistan'a odaklı olmuştur.³ Bir yandan Nasırcılık ve Pan-Arabizme önderlik ederken bir yandan da devam eden Soğuk Savaş'ta tarafsız kalmaya çalışan, en büyük Arap ülkesi olan Mısır, beraber Bağlantısızlar Hareketi'ni kurduğu Hindistan'ın doğal müttefiklerinden olmuştur. Irak, büyüklüğü ve yöneticileri sebebiyle önemli bir askeri ve ekonomik güç olduğu için Hindistan tarafından önemli bir ticaret ortağı olarak seçilmiştir. Filistin ise çok sayıda Arap ülkesinin dış politikasının merkezindeki ülke olduğu için Arap ülkelerinin sempatisini kazanmak isteyen her ülkenin dikkate alması gereken bir aktör olmuştur. Hindistan'ın Filistin davasını destekleyen büyük bir Müslüman nüfusa sahip olması ile birlikte bu durum, Filistin'in, Hindistan'ın Batı Asya politikasında kilit bir konuma sahip olmasına sebep olmuştur.

Sömürge sonrası dönemde Hindistan'ın MENA Bölgesi ile ilişkilerinin temelini birtakım konular oluşturmuştur. İlk olarak Hindistan, üçüncü dünya uluslarının bağımsızlığını destekleyerek Batı'ya karşı ideolojik bir duruş benimsemiştir.⁴ Bu duruş Hindistan'ın, Soğuk Savaş döneminde oldukça ilgili olduğu Filistin davasındaki duruşunu belirlemiştir. Ayrıca Hindistan'ın Filistin duruşu, bu davayı destekleyen diğer birçok Arap ülkesinin desteğini kazanma çabasının bir sonucu olarak da ortaya çıkmıştır. Son olarak bu duruş, özellikle Hindistan'ın Müslümanların çoğunlukta olduğu Keşmir bölgesi üzerindeki yönetimi sebebiyle, Pakistan'ın, Arap ülkelerini İslami ve Hindistan karşıtı bir tutum takınmalarına dair ikna çabasına karşılık yürütülen bir politika da olmuştur.⁵

Sömürge sonrası dönemde Hindistan'ın MENA Bölgesi ile olan ilişkisi, bu üç ülkenin bölgedeki öneminden dolayı büyük ölçüde Mısır, Filistin ve Irak'a ve çok daha düşük bir yoğunlukla Suudi Arabistan'a odaklı olmuştur

Bunun yanında, Hindistan, Arap ulusu nezdinde itibar kazanmak amacıyla bölgedeki ikili çatışma ve gerilimlerde tarafsız bir duruş sergilemiştir. Bu çatışma ve gerilimler arasında Kara Eylül olarak adlandırılan Ürdün İç Savaşı (1970-71), Başkan Enver Sedat'ın 1977'de Kudüs'e yaptığı tartışmalı ziyaret, 1978'de Camp David Anlaşması'nın imzalanması, bir yıl sonra gerçekleşen Mısır-İsrail barış anlaşması, 1979'da gerçekleşen İran Devrimi ve Eylül 1980'de başlayan ve uzun süre devam eden İran-İrak Savaşı bulunmaktadır.⁶

Bunların yanı sıra Hindistan, Yemen ile Somali arasındaki Bab'ül Mendep Boğazı,

Mısır'daki Süveyş Kanalı ve İran'daki Hürmüz Boğazı da dâhil olmak üzere Ortadoğu'da bulunan önemli ticaret rotalarını kullanmıştır. Bu kanallar sadece Hindistan'ın MENA Bölgesi ile ticaret yapabilmesi için değil, Batı Avrupa ve ABD'ye giden Hint malları için bir geçiş noktası olması sebebiyle de önemlidir. O dönemde, petrol üretimleri ve deniz yolları sebebiyle Mısır, İran ve Irak gibi ülkeler Hindistan'ın önemli ticaret ortakları olmuştur.⁷

Aynı zamanda altı Körfez devleti, bu dönemde ve Soğuk Savaş'ın sonuna dek, Hindistan'ın dış politikasında önemsiz bir konuma sahip olmuştur. Altı Körfez devletinden beşi, 1971'de İngiltere'nin bölgeden çekilmesinin hemen ardından kurulmuştur. Hindistan bu ülkelerle, bu devletlerin ve Körfez İşbirliği Konseyi'nin (KİK) kurulmasından sonra bile sıklıkla anlaşmazlığa düşmüştür.

Bunun sebebi, ABD'nin KİK ülkelerinin güvenlik garantörü olması ve Hindistan'ın, her ne kadar Soğuk Savaş'ta tarafsız kalmış olsa da SSCB ile çok daha yakın ilişkilere sahip olması olmuştur. Ayrıca, Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan gibi ülkelerin önemli bir savunma müttefiki olan Pakistan, itibarı ile KİK ülkelerini etkilemiş, bu ülkeleri İslam İşbirliği Teşkilatı toplantıları gibi platformlarda Keşmir sorunu konusunda Hindistan'a karşı açıklamalar yapmaya ikna etmiştir.⁸ Buna ek olarak Hindistan, Pakistan'ın Suudi Arabistan ile birlikte Afgan Mücahitleri desteklemesinden rahatsız olmuştur. Afgan faktörü dışında, bu faktörlerin çoğu ABD ve Pakistan ile yakın iş birliği içinde olan Türkiye ve diğer ülkeler için de geçerli olmuştur.⁹

Dolayısıyla, Hindistan'ın 1947-1990 döneminde MENA Bölgesi'ndeki ilişkileri; ülkenin ideolojik aidiyetleri, ticari ortaklıkları, Soğuk Savaş dönemi şartları ve Pakistan ile olan rekabeti çerçevesinde şekillenmiştir. Fakat, 1980'lerin sonu ve 1990'ların başına doğru, Filistin davasının önem kaybetmesi, Irak'ın kötüye gitmesi, Körfez ülkelerinin önem kazanması ve Sovyetler Birliği'nin dağılma süreci, Hindistan'ı bölgedeki pozisyonlarını yeniden değerlendirmeye itmiştir.¹⁰

Altında Yatan Faktörler	Dış Politikaya Etkileri
İdeolojik duruş	Filistin destekçisi, İsrail karşıtı
MENA'da itibarını korumak	Çeşitli çatışmalarda tarafsızlık
Ticaret	Irak, Mısır ve İran ile iyi ilişkiler
Hindistan-SSCB ilişkileri	Körfez emirlikleri ve Türkiye ile göz ardı edilebilir ilişkiler

Tablo 1: Hindistan'ın Soğuk Savaş dönemindeki MENA dış politikasını belirleyen faktörler.

Soğuk Savaş Sonrası: 2001–1991

Bu dönemde Hindistan Körfez ülkelerine yakınlaşmış ve MENA Bölgesi'nin geri kalanındaki etkisini azaltmaya başlamıştır. Bu durumun birkaç sebebi bulunmaktadır. İlk olarak, Hindistan'ın en büyük petrol tedarikçisi olan Irak, iki Körfez Savaşı'ndan önemli derecede etkilenmiş ve bu durum Hindistan ile olan petrol ticaretinde düşüşe sebep olmuştur. Sonrasında benzer bir şekilde, Hindistan'ın önemli bir ticaret ortağı ve petrol tedarikçisi olan Sovyetler Birliği aynı dönemde dağılmış, bu sebeple Hindistan'ın petrol ithalatı ile ticaret gelirleri azalmış ve bu durum Hindistan'ı

ticaret ve petrol için farklı kaynaklar aramaya yönelmiştir.¹¹ Üçüncü olarak ise, petrol ithalatındaki bu düşüş, Hindistan'ın ekonomisini liberalleştirdiği ve bunun sonucunda enerji ihtiyacının önemli ölçüde arttığı yeni ekonomik istikameti ile daha da artmıştır.¹²

Henüz liberalleşen ekonomisi ile Hindistan, Körfez ülkelerinin doğal ticaret ortağı olmuştur. Körfez ülkelerine yönelik bu dönüş, Hindistan'ın, Körfez krizinde Kuveyt'i desteklemesi ile görülen ABD'ye yakınlaşma hamlesi ile daha da hızlanmıştır.¹³ Fakat bu ilişki, Pakistan'ın, Körfez ülkelerinin roket üssü ve Hindistan karşıtı Pakistanlı militanların örgütlendiği bir alan olarak kullanılmasındaki rolü ve Hindistan'ın bu konudan memnuniyetsizlik duyması sebebiyle sınırlanmıştır.¹⁴ İstihbarat örgütlerinin, BAE ve Suudi Arabistan'ı, Hindistan'da gerçekleşen çok sayıda terör saldırısının arkasındaki Davud İbrahim gibi bazı önemli teröristleri ve Leşker-i Tayyibe gibi bazı terör gruplarını bilinçli bir şekilde ülkelerinde barındırma konusunda sorumlu tuttuğu iddia edilmiştir.¹⁵

Hindistan ile ABD arasındaki ilişkilerin gelişmesi, Hindistan-İsrail ilişkilerinde de yeni bir çağ başlatmış; bu bağlamda Hindistan İsrail'de resmi bir büyükelçilik kurmuş ve çok sayıda siyasi lider İsrail'i ziyaret etmiştir.¹⁶ Özellikle Vajpayee hükümeti (2004-1999) döneminde savunma, iç güvenlik ve terörle mücadele konularındaki mübadelede önemli bir artış yaşanmıştır. Tüneller ve diğer yasadışı yollar vasıtasıyla Pakistan tarafından gelecek sınır ötesi terörizm olaylarıyla karşı karşıya olması, Hindistan'ı kısmen İsrail'den örnek alınan bir sınır koruma planı belirleme konusunda teşvik etmiştir.¹⁷

Aynı dönemde, Hindistan İran ile ikili ilişkilerini de giderek güçlendirmiştir. Bu durum çeşitli şekillerde kesişen menfaatlerin sonucunda meydana gelmiştir. Bu menfaatlerin en başında enerji gelmektedir; Hindistan enerji ihtiyacını karşılamak için İran ve Körfez ülkelerine yönelmiştir.¹⁸ Ayrıca, İran ve Hindistan'ın Orta Asya bölgesi ile ilgili, enerji ve erişim konusundaki ortak menfaatleri de iki ülkeyi bir araya getiren önemli bir faktör olmuştur.¹⁹ Bunun yanında, iki ülkenin de Sünni Cihatçı gruplara karşı olması da bu durumda etkili olmuştur. Bunun en önemli göstergesi Afganistan Talibani'na karşı Kuzey İttifakı'na verdikleri destektir.²⁰ Tüm bunlar, özellikle 2001 sonrası dönemde iki ülke arasında kurulan iyi ilişkilerin temelini oluşturmuştur.

Güncel İlişkiler

Dünya Ticaret Merkezi'nin bombalanmasının bölgeyi derin bir şekilde etkilemesiyle, 11 Eylül sonrası dönemde Hindistan-MENA ilişkileri yeni bir aşamaya geçmiştir. Hindistan'ın 2001 sonrası MENA dış politikasını dört büyük olay şekillendirmiştir.

Dünya Ticaret Merkezi'nin bombalanmasının bölgeyi derin bir şekilde etkilemesiyle, 11 Eylül sonrası dönemde Hindistan-MENA ilişkileri yeni bir aşamaya geçmiştir. Hindistan'ın 2001 sonrası MENA dış politikasını dört büyük olay şekillendirmiştir

İlk olay 11 Eylül saldırısı ve sonuçlarıdır. ABD'nin Irak ve Afganistan'ı işgal etmesi ve sonuç olarak bölgede çok sayıda yeni terörist hareketin ortaya çıkması açısından bu saldırı bölgede şiddetli değişimlere yol açmıştır. O zamandan bu yana, ulusal güvenlik ve bölgesel çatışmaların yayılmasını engelleme, MENA bölgesindeki

pek çok ülkeye yönelik geliştirilen dış politikanın önemli bir faktörü olmuştur.²¹

İkinci olay, ABD'nin Irak'ı işgalinin uzun vadeli etkisi olarak Ortadoğu'da yükselen şiddetli istikrarsızlığın sonucunda ortaya çıkan Arap Baharı'dır. 2010'un sonunda Tunus'ta küçük çaplı bir protesto olarak başlayan Arap Baharı; Mısır, Libya, Yemen ve -etkisinin halen devam ettiği- Suriye başta olmak üzere tüm MENA Bölgesi'nde çeşitli çatışmaları başlatan bir devrim hareketini tetiklemiştir. Halkın bu hoşnutsuzluğunun somut etkileri ve hükümetleri devirmedeki rolü Körfez ülkelerini telaşlandırmış, bunun sonucunda Körfez ülkeleri iç ve dış politikalarında çok sayıda reform gerçekleştirerek beklenmedik rejim değişikliği teşebbüslerini engellemeye çalışmıştır. Körfez ülkeleri, bariz bir şekilde Mısır gibi bölgedeki otokrat yönetimleri destekleyerek isyan hareketlerini bastırmaya çalışmıştır.²²

Üçüncü olay, Obama'nın özellikle ikinci başkanlık döneminde (2016-2012) dillendirdiği üzere ABD'nin 'tükenmesi' ve Ortadoğu'ya müdahalesinin sınırlarına yaklaşmasıdır.²³ Petrolün varilinin \$112'dan \$40'a düşmesiyle birlikte ABD'nin MENA'nın istikrarına bağımlılığının azalması da bu durumu desteklemiştir.²⁴ Geçmişte hidrokarbon tedarikini güvence altına almak için MENA Bölgesi'nin istikrarını korumayı amaçlayan ABD, bölgeye olan bağımlılığının azalmasıyla bu çabalarının yoğunluğunu düşürmüştür. Bu hâlâ devam eden bir süreç olsa da diğer ülkelerin bölgeye girişi için bir alan yaratmış ve coğrafi yakınlığı sebebiyle Hindistan karar vericilik açısından daha büyük bir rol üstlenmiştir.

Dördüncü olay ise 2014'te Modi'nin seçilmesi ve bölgeye yönelik kuvvetli dış

politika çabalarıdır. Beş yıllık görev süresi boyunca Modi, Arap ülkelerini defalarca ziyaret ederek çoğu Arap ülkesiyle ikili ilişkileri kuvvetlendirmiş ve İsrail gibi devletlere yönelik daha yoğun çabalar sarf etmiştir.²⁵ Aynı dönemde Modi, neredeyse hiçbir sorun yaşamadan Hindistan'ın tarafsız konumunu büyük ölçüde korumayı başarmış ve Hindistan'a bölgede daha güçlü bir konum kazandırmıştır.

Temeldeki Olay	Etkiler
Dünya Ticaret Merkezi'nin bombalanması (2001)	Terörle mücadelede yoğun iş birliği
Arap baharı (2010)	Yeni çatışmalar, yüksek seviye kontroller
ABD'nin MENA'da tükenişi (2010 sonrası)	Yeni güvenlik garantörü arayışı
Modi'nin seçilmesi (2014)	Yoğun ziyaret ve anlaşmalar

Tablo 2001 :2'den bu yana Hindistan'ın MENA politikasını şekillendiren faktörler

Ülke	Ticaret Hacmi (Milyon ABD Doları)		Hindistan ile İlgisi
	2001	2018	
Körfez İşbirliği Konseyi	5.000	120.000 ²⁶	Karar verici güçler, petrol ve doğal gaz, yerleşik olmayan Hint nüfus, savunma ve terörle mücadele iş birliği, işçi dövizleri
İsrail	1.000	5.000 ²⁷	Savunma iş birliği, ABD bağlantıları
İran	2.000	16.000 ²⁸	Petrol ve doğal gaz, Afganistan, Orta Asya
Filistin			İdeolojik destek
Türkiye	<1.000	8.000	Karar verici güç
Mısır	<1.000	3.700 ²⁹	Kuzey Afrika bağlantısı

Tablo 3: Ticaret ilişkilerinin, Hindistan'ın ticaret hacminin (milyon ABD doları cinsinden ifade edilmiştir) ve çeşitli ülkelerdeki menfaatlerinin kısa bir özeti

Tüm bu dört olay ayrı ayrı ve birlikte Hindistan'ın ilişkilerini şekillendirmiştir. İlk olarak, Hindistan'ın terörist gruplara yönelik duruşu Körfez ülkelerine de yansımıştır. Bu duruşun Körfez ülkelerine etki etmesinin temelinde, El Kaide'nin, "uzak düşman" olarak tanımladığı ABD'ye nispetle "yakın düşman" olarak tanımladığı Müslüman Arap devletlerine odaklanması sonucunda Suudi Arabistan ve BAE'de gerçekleşen bombalı saldırılar bulunmaktadır. Bu saldırıların ardından ABD, Körfez ülkelerine terörist gruplara ve bombalı saldırılara tüm desteklerini kesmeleri yönünde bir baskı uygulamıştır. Bu durum, bu gruplara karşı geniş çaplı bir düşmanlık ortaya çıkarmış ve sonuç olarak terörle mücadele konusunda daha yoğun bir iş birliğini doğurmuştur.³⁰ Örneğin çoğu Körfez ülkesi Hint terör sempatanlarını sınır dışı etmiş ve çok sayıda harekâta istihbarat bilgilerini paylaşmayı kabul etmiştir.³¹

Ayrıca, iki ülkenin stratejik ortaklığının öneminin vurgulandığı Tahran Deklarasyonu (2001) ve Delhi Deklarasyonu (2003) dikkate alındığında, Hindistan'ın İran ile ilişkileri de kayda değer bir derecede gelişmiştir

Ayrıca, ABD'nin Ortadoğu'dan çekilmesi ile Hindistan, bölgede güvenliğin korunmasını sağlayabilecek ülkelerden biri olarak görülmeye başlanmıştır. Sonuç olarak, Hindistan'ın Körfez ülkeleriyle ikili ve çok taraflı ilişkiler, yedi ülkenin; savunma anlaşmaları, denizcilik konuları, teknolojik gelişmeler ve tıp ile inşaat alanlarında bilgi paylaşımı konularında çok sayıda mutabakat zaptı imzalaması ile gelişmiştir.³² Bu gelişmelerin büyük çoğunluğunun temelini Körfez bölgesinde yaşayan, büyük çoğunluğu yerleşik olmayan Hint nüfusu oluşturmuştur.

Bununla birlikte, güvenliği sağlama konusunda Hindistan önemli bir aşama kaydetmemiştir. Hindistan'ın birliklerinin çoğunu bölgeye yerleştirmemesi, Körfez ordularını eğitmeye başlamaması ve bölgede büyük bir hava üssü kurmaması, ülkenin bölgede önemli bir askeri varlık sağlamaya yönelik bir planı olmadığını göstermektedir.

Ek olarak, Hindistan KİK ülkeleri için petrol ticareti konusunda daha önemli bir müşteri haline gelmiştir. Katar örneğinde görüldüğü üzere Hindistan, daha temiz enerji kaynaklarını satın alma amacı doğrultusunda sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) ithalatını arttırmıştır.³³ Tüm bunlar Hindistan'ın Körfez ülkeleri karşısında, 10 ila 20 yıl öncesine kıyasla çok daha güçlü bir pozisyona sahip olmasını sağlamıştır. Modi'nin diplomasi becerisinin bir göstergesi olarak Modi hükümeti, bir yandan -bir sonraki bölümde anlatıldığı üzere- KİK içindeki çatışmada tarafsız kalmış, bir yandan da bu ülkelerle önemli anlaşmalar imzalamış ve ilişkilerini geliştirmiştir.

Ayrıca, iki ülkenin stratejik ortaklığının öneminin vurgulandığı Tahran Deklarasyonu (2001) ve Delhi Deklarasyonu (2003) dikkate alındığında, Hindistan'ın İran ile ilişkileri de kayda değer bir derecede gelişmiştir.³⁴ O zamandan bu yana Hindistan ile İran, Irak ve Afganistan kaynaklı Sünni terörizmine (2000'lerin sonlarında İran'da çok sayıda bu tür saldırı gerçekleşmiştir.) karşı düşmanlık konusunda ortak bir tavırda mutabık kalmışlardır.³⁵

Bu dönemdeki Hindistan-İran ilişkilerinde, savunma ve denizcilik konularındaki iş birlikleri ile de ilerleme

kaydedilmiştir. Bunun en iyi örneği 2003 ve 2006'da gerçekleşen ortak deniz harekâtlarıdır.³⁶ Ayrıca -bir sonraki bölümde açıklanacağı üzere- Modi hükümeti, İran yaptırımları konusunda, kendi menfaatlerinden vazgeçmeden ABD ile müzakere edebilmiştir.

Son olarak, Hindistan-İsrail ilişkileri de 2000'lerden bu yana kuvvetlenmeye başlamıştır. Bu gelişmenin ardında kısmen Hindistan Halk Partisi (BJP) hükümeti döneminde (2004-1998) atılan ön adımlar bulursa da gelişmenin devamı sonraki Kongre hükümeti tarafından sağlanmıştır. İsrail hükümetinin, yaklaşık 9 milyar ABD doları tutarında ikili askeri anlaşmalar ile düzenli olarak Hindistan'ın ilk beş silah tedarikçisi arasında yer alması bu gelişmenin bir göstergesidir.³⁷ Ayrıca, her iki hükümet, terörizm konusunda ortak bir vizyona sahip olmuşlardır. Bu ortak vizyon, onlara diğer sorunlara nazaran terörle mücadele konusu üzerinden yakınlaşmaları için bir sebep vermiştir.³⁸

Yakın dönemde Modi hükümeti, çok sayıda üst düzey yabancı yöneticinin ziyaretine ev sahipliği yapmıştır. Bu durum hem Ortadoğu hem de Güney Asya'nın IŞİD, El Kaide ve El Kaide'ye bağlı örgütler gibi cihatçı aktörlere karşı tetikte olduğu bir dönemde sınır güvenliği ve istihbarata dair iş birliği konularında yeni gelişmelere yol açmıştır. İkili ticaret yaklaşık 5 milyar ABD doları seviyesine yükselmiş, bu seviyenin beşte birini İsrail'den alınan silahlar oluşturmuştur.³⁹ Ayrıca Hindistan; ABD, Almanya, Fransa, İtalya ve Polonya ile birlikte 2017 yılında, İsrail'de gerçekleşen en büyük hava eğitim tatbikatı olan Mavi Bayrak Tatbikatı'na da katılmıştır.⁴⁰

Bununla birlikte, Hindistan diğer büyük askeri harekâtların birçoğuna katılım göstermemiştir. Bunların arasında en göze çarpanı, IŞİD'e karşı kurulan uluslararası koalisyonla katılmaması olmuştur. Hindistan'ın bu koalisyona iştirak etmemesi kısa vadeli çekincelere dayalı olmuştur; IŞİD o dönemde 40'tan fazla Hindistan vatandaşını esir tutmuş ve Hindistan, koalisyona katıldığı durumda IŞİD'in karşılık olarak esirleri öldürebileceğinden çekinmiştir. Ayrıca, Hindistan'ın kendi topraklarında gerçekleşebilecek misilleme niteliğindeki muhtemel saldırıları engelleme amacıyla da katılım göstermemiş olduğu savunulabilir.⁴¹

Bu noktada, Hindistan-İsrail ilişkilerinin kuvvetlenmesinin bir diğer sebebinin, dünyanın ilgisini Filistin sorunundan MENA Bölgesi'ndeki çeşitli rejimlerin devrilmesine çeken Arap Baharı gibi konular olduğunu belirtmek önemlidir. Arap Baharı, Arap dünyasının Filistin davasına karşı korumacı duyarlılığına vurulmuş son darbe olarak, Hindistan'ın ideolojik bir pozisyondan daha faydacı bir duruşa geçişini sağlayan olaydır.

MENA Bölgesi'ndeki bu üç bloğa (İsrail, İran ve KİK ülkeleri) yönelik ilgiyi göz önünde bulundurduğumuzda, Hindistan'ın diğer ülkeler karşısında kendini nasıl konumlandığına farkına varmak önemlidir; bu konu bir sonraki bölümde işlenecektir.

Bu noktada, Hindistan-İsrail ilişkilerinin kuvvetlenmesinin bir diğer sebebinin, dünyanın ilgisini Filistin sorunundan MENA Bölgesi'ndeki çeşitli rejimlerin devrilmesine çeken Arap Baharı gibi konular olduğunu belirtmek önemlidir

Diğer İlişkilerin Değerlendirilmesi

Filistin: Hindistan, tarihi olarak Filistin'in güçlü bir müttefiki olmuş ve bağımsızlığından beri Filistin davasını desteklemiştir. Hindistan'ın İsrail ile ilişkileri son 25 yılda, özellikle de Modi hükümeti döneminde önemli ölçüde gelişmiş olsa da Hindistan Filistin'e olan desteğini açıkça devam ettirmektedir. Gerçekten de başta Modi hükümetinde görev yapan bakanlar olmak üzere, Hindistan ve Filistin arasında çok sayıda üst düzey ziyaret gerçekleşmiştir. Ayrıca, 2018'in ilk yarısında Modi, Filistin'in en önemli sivil ödülüne layık görülmüştür.⁴²

Hindistan, Filistinlilerin haklarıyla ilgili pek çok konuda da aktif bir duruş sergilemiştir. Özellikle, ABD'nin Filistinlilere desteğini kesmesiyle birlikte Hindistan, Filistin bölgelerine sağladığı desteği arttırmıştır.⁴³ Bu hamlenin temelinde de aşağıda açıklandığı üzere, Hindistan'ın bir yandan bölgede tarafsız bir duruş sergilerken, bir yandan da bölgede ortaya çıkan gelişmelere göre hareket etme duruşu yer almaktadır.

Türkiye: Hindistan, Türkiye ile ilişkilerinde kayıtsız bir tutum sergilemektedir ve bu ilişkiler kısmen Türkiye'nin bölgedeki politikalarına bağlıdır. Her ne kadar Başbakan Modi ve Cumhurbaşkanı Erdoğan, mütevazı geçmişlere sahip güçlü siyasetçiler olarak benzer hikayelere ve dostane bir ilişkiye sahip olsalar da ikili ilişkilerde önemli gelişmeler kaydedilmemiştir. Örneğin ticaret hacmi 8 milyar ABD doları seviyesindedir⁴⁴; Hindistan'ın Ortadoğu'nun diğer bölgelerine yaptığı yatırımlar ve her iki ekonominin büyüklüğü dikkate alındığında bu oldukça cüzi bir miktardır. Türkiye'de büyük bir

Hint nüfusu bulunmadığı için Hindistan Türkiye ile ilişkileri ilerletmeye yönelik bir heves ortaya koymamaktadır.

Ayrıca, üç konu Hindistan'ın Türkiye ile ilişkilerinin gelişmesinin önünde engel teşkil etmektedir. İlk olarak Türkiye'nin, savunma konusundaki iş birliği ve ticaret anlaşmaları ile birlikte Pakistan'ın güçlü bir müttefiki olması, 2017'de, Pakistan ve Çin'in yanında yer alan Türkiye'nin Nükleer Tedarikçiler Grubu gibi konularda Hindistan'a karşı çıkmasına yol açmıştır.⁴⁵ İkinci olarak, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın kendini küresel bağlamda Müslümanların sesi olarak kabul ettirme çabası, Türkiye'nin Keşmir sorunu üzerine eleştirilerini dile getirmesine sebep olmuştur. Bu durum, Keşmir meselesini Pakistan ile arasında ikili bir sorun olarak değerlendiren ve dolayısıyla uzlaştırma amacıyla dahil olmaya çalışan üçüncü taraflara karşı duyarlı olan Hindistan'ın tepkilerine yol açmıştır.⁴⁶

Üçüncü ve benzer bir konu Hindistan'ın, 20. yüzyılın başlarında Türkiye'nin bir parçası olan ve şu anda Türkiye'nin birliklerinin bulunduğu Kıbrıs ile olan ilişkileridir.⁴⁷ Hindistan ve Kıbrıs arasında gerçekleşen ikili ziyaretler Türkiye'yi kızdırmış ve ilişkileri kuvvetlendirmeye yönelik isteksizliğin devam etmesine sebep olmuştur. Kıbrıs, Türkiye nezdinde, Keşmir'in Hindistan nezdindeki konumu kadar hassas bir konumda değildir. Bununla birlikte, Türkiye'nin MENA Bölgesi'ne tamamen dahil olmadan bölgede siyasi ağırlığa sahip bir aktör olarak belirmesiyle birlikte, Hindistan gelecekte Türkiye ile ilişkilerini geliştirmek durumunda kalacaktır.

Mısır: Hindistan ve Mısır arasındaki ilişkiler, ülkedeki değişkenlik ve istikrarsızlık sebebiyle, Arap Baharı'ndan bu yana büyük ölçüde durgunlaşmıştır. Her ne kadar ticaret hacmi yaklaşık 7 milyar ABD doları seviyesinde kalsa da iki ülke hâlâ ilişkilerini geliştirecek ortak menfaat bulmak için çaba sarf etmektedir.⁴⁸ Her iki ülkenin de sıklıkla isyanlarla karşı karşıya kaldığı göz önünde bulundurulduğunda terörle mücadele ortaklığının sağlandığı konulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat, Hindistan'ın Mısır'a olan ilgisi, muhtemelen Mısır'ın bölgede karar verici konuma gelmesi ile birlikte artacaktır.

Irak: Hindistan'ın, Soğuk Savaş süresince ve Soğuk Savaş'ın hemen ardındaki ortamda Irak'la kurduğu ilişkilerinin temelinde büyük ölçüde ticaret ve petrol satışı bulunmuştur. Ancak bu ilişkiler 2003'te ABD'nin ülkeyi işgal etmesiyle birlikte keskin bir şekilde zayıflamıştır. O dönemde Hindistan askeri harekâta karşı tepki gösteren sayılı ülkelerden biri olmuştur. Her ne kadar 2000'lerin sonlarında ticari ilişkiler toparlanmış ise de IŞİD'in yükselişi ile birlikte bu ilişkilerde bir kez daha büyük bir düşüş yaşanmıştır: 2014-2013'te 20 milyar ABD doları civarında olan ticaret hacmi 2015-2014 döneminde 11 milyar ABD Doları civarına düşmüştür.⁴⁹

Hindistan, IŞİD sonrası dönemde Irak ile ticaretine devam etmek için bazı girişimlerde bulunmuştur. Irak, şu anda, Suudi Arabistan'ın ardından Hindistan'ın en büyük ikinci petrol ihracatçısı ve Hindistan enerji güvenliği hedeflerinin önemli bir parçasıdır. Ayrıca, 2019'da çatışmanın yatışmasından bu yana ilk defa iş adamlarından oluşan bir delegasyon, ülkedeki ticareti tekrardan güçlendirmek amacıyla Irak'ı ziyaret etmiştir.⁵⁰ Gelecekte kurulacak ticari

ilişkiler, büyük ölçüde Irak'ın güvenliğine bağlı olacaktır.

Hindistan, IŞİD sonrası dönemde Irak ile ticaretine devam etmek için bazı girişimlerde bulunmuştur. Irak, şu anda, Suudi Arabistan'ın ardından Hindistan'ın en büyük ikinci petrol ihracatçısı ve Hindistan enerji güvenliği hedeflerinin önemli bir parçasıdır

Tarafsızlık ve Müdahalesizlik

MENA Bölgesi İkinci Dünya Savaşı bitti biteli, bir çatışma ortamından başka bir çatışma ortamına geçen karmakarışık bir yapı arz etmektedir. Bu durumun bilincinde olan Hindistan, bölgedeki birçok soruna karşı net pozisyonlar almaktan kaçınmıştır. Bu sorunlar şu şekilde ikiye ayrılabilir: 1) şiddetli çatışmalar ve iç savaşlar, 2) İran ile Suudi Arabistan, İsrail ile Filistin, İran ile İsrail gibi ihtilafli ülkeler.

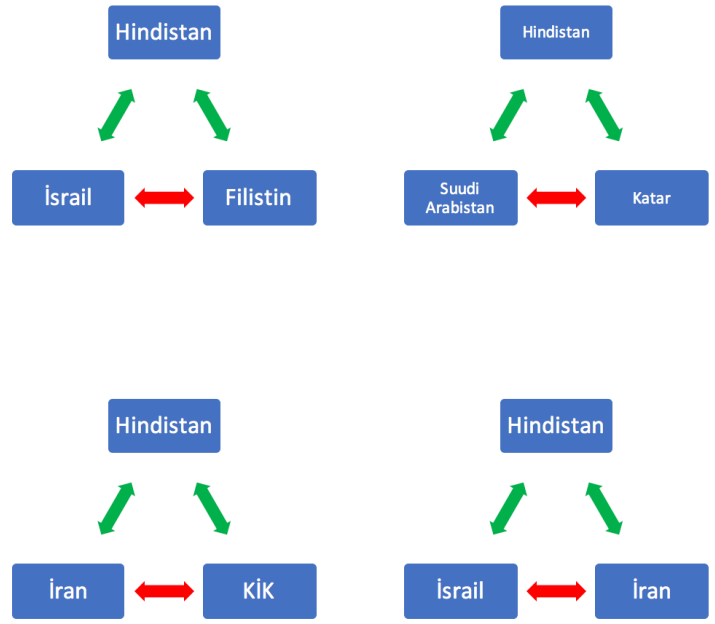
Hindistan'ın tarafsızlığının temel olarak iki sebebi bulunmaktadır. İlk olarak Hindistan, yatırımlarını MENA Bölgesi'ndeki çoğu ülkeye yaymıştır. Bazı ülkelerde ticaret hacmi düşük olsa da bu ülkelerden edindiği faydalar ticaret hacminin düşüklüğünü telafi etmiştir. Örneğin Hindistan'ın İran ile ticaret hacmi 15 milyar ABD doları iken KİK ülkeleri ile ticaret hacmi 120 milyar dolar seviyesindedir. Fakat İran'ın, Çabahar Limanı ile Hindistan'ın Orta Asya'ya geçidi konumunda olması İran'ı Hindistan nezdinde önemli bir müttefik kılmaktadır. Benzer bir şekilde, Hindistan'ın yıllık 8-5 milyar ABD doları seviyesinde ticaret hacmine sahip olduğu Mısır, ülkenin Kuzey Afrika'ya erişimini, İsrail ise silah tedarikini sağlamaktadır. Bu faktör Hindistan'ın, ihtilafli ülkelerle ilişkilerindeki politikasını şekillendirmektedir.

Hindistan kendini, vatandaşlarının başka ülkelerin nüfusunun önemli bir kısmını oluşturması açısından eşsiz bir ülke konumunda bulmaktadır. Bu, Hindistan'ın çatışmalı ülkelerdeki pozisyonunu belirleyen kilit bir unsurdur

İkinci olarak, Hindistan diasporası MENA Bölgesi'nin geneline yayılmıştır ve 12 milyon Hintli bu ülkelerde yaşamaktadır. Bu durumda Hindistan kendini, vatandaşlarının başka ülkelerin nüfusunun önemli bir kısmını oluşturması açısından eşsiz bir ülke konumunda bulmaktadır. Bu, Hindistan'ın çatışmalı ülkelerdeki pozisyonunu belirleyen kilit bir unsurdur. Hindistan'ın geçmişte, Kuveyt (1991), Libya (2011) ve Yemen (2015) başta olmak üzere vatandaşlarını kurtarmak için düzenlediği yüksek maliyetli çeşitli operasyonlar bulunmaktadır. Dolayısıyla Hindistan'ın bu ülkelerde karışıklığın artmasına yönelik bir arzusu bulunmamaktadır. Bu tarafsızlık şu yollarla gerçekleşmektedir:

Ülke	Hint nüfus	Toplam nüfus içerisindeki yüzdesi
Suudi Arabistan	4 milyondan az	%9
Kuveyt	700,000	%11
BAE	2 milyondan az	%16
Katar	650,000	%18
Bahreyn	400,000	%29
Umman	450,000	%20 oranında

Tablo: Körfez ülkelerindeki Hint nüfus (toplum ve yüzde)⁵⁷

Şekil 1. Hindistan'ın Ortadoğu'da dengelediği çeşitli ilişkiler (Kırmızı oklar olumsuz ilişkileri, yeşil oklar ise olumlu ilişkileri göstermektedir.)

Bu tarafsızlığın ilk örneği, Hindistan'ın Arap Baharı'na ve bölge genelinde çok sayıda rejimin devrilmesine gösterdiği tepkidir. Hindistan, Arap Baharı'nın ilk döneminde pek fazla açıklamada bulunmamış bilakis resmi açıklamalar yapmak için bir miktar beklemeyi tercih etmiştir. Libya'daki Hint yatırımlarının düşük hacimde olması sebebiyle Libya'daki süreçle ilgili pek yorumda bulunmamıştır. Fakat, henüz Arap Baharı'nın ilk dönemlerinde protestolarla karşı karşıya kalan Mısır ve Bahreyn gibi ülkelerle ilgili olarak, yatırımlarının hacmi ve o ülkelerde yaşayan vatandaşlarının sayısı sebebiyle, iyi ilişkilerin kurulması ve barışın tesis edilmesine yönelik çağrılarda bulunmuştur.⁵²

Hindistan, benzer olarak, Libya ve Suriye krizlerinde de büyük ölçüde sessiz kalmıştır. Hindistan bu krizlerin tartışıldığı Birleşmiş Milletler konsey toplantılarında ilgili ülkelerin yöneticilerine karşı

yapılan oylamalarda çekimser kalmıştır. Ancak bu çekimser duruş, ilerleyen dönemlerde, Suriye'de gerçekleşen insan hakları ihlalleri ile ilgili ortada bir kuşku kalmadığında değişmiştir.⁵³

Hindistan, ihtilafli ülkelerle ilişki kurarken temkinli bir yaklaşım sergilemiştir. MENA bölgesindeki gerilimlere yönelik bu yaklaşımın bir örneği Hindistan-İsrail ilişki üçgenidir

İkinci olarak; Hindistan, ihtilafli ülkelerle ilişki kurarken temkinli bir yaklaşım sergilemiştir. MENA bölgesindeki gerilimlere yönelik bu yaklaşımın bir örneği Hindistan-İsrail ilişkisi üçgenidir. 1979 İran Devrimi'nden bu yana İran, İsrail'e çeşitli açıklamalarla daima karşı çıkmış ve İsrail'e yönelik saldırı girişimlerinde bulunmuştur. Son zamanlarda İsrail, İran Nükleer Anlaşması'ndan çekilme konusundaki ana destekçilerden olmuştur.⁵⁴ Tüm bu farklılıklara rağmen, İsrail'le ilişkilerinin önemli ölçüde geliştiği durumda dahi Hindistan İran'la ilişkilerinden vazgeçmemiş, her iki ülkeyle iyi ilişkilere sahip olan az sayıda ülkeden biri olmuştur. Bu durum üç ülkenin de benimsediği faydacı bir yaklaşıma bağlanabilir. Örneğin, her ne kadar Hindistan, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ne (BRI) ihtilafli Keşmir bölgesine tecavüz niteliğinde olduğu gerekçesiyle karşı çıksa da İsrail bu projeyi desteklemiştir.⁵⁵ Benzer olarak İran, ABD'nin uyguladığı yaptırımlardan sonra bile önemli bir petrol alıcısı olmaya devam eden Hindistan ile ilişkilerini, Hindistan'ın İsrail ile kurduğu ilişkilere dayandırmayı pek uygulanabilir görmemiştir.

Ayrıca bu sebepler Hindistan'ın Suudi Arabistan ile ilişkilerini bağımsız bir şekilde yürütmesini de sağlamıştır. Ayetullah Humeyni'nin KİK ülkelerinde devrim çağrısı yapmasıyla birlikte Suudi-İran ilişkileri 1979 devriminden itibaren olumsuz bir seyir izlemiştir.⁵⁶ Ayrıca, İran'ın Yemen'deki Husi isyancılara silah ve danışmanlık desteği vermesi İran'ı, Yemen'deki hükümeti destekleyen Suudi Arabistan ve BAE ile karşıt konumlara düşürmüştür.

Fakat Suudi Arabistan, Hindistan-İran ilişkisini görmezden gelmeyi ve Hindistan'a karşı olumlu bir yaklaşım takınmayı seçmiştir. Bu durum, Suudi Arabistan'ın Hindistan'ın ticari anlaşmalarına karşı şüpheli bakışlarına rağmen gerçekleşmiştir. Bu anlaşmalardan biri, Suudi Arabistan'ın, İran'ın ABD yaptırımlarını aşmasına yardımcı olacağını düşündüğü Çabahar Limanı'nın Hindistan tarafından fonlanmasıdır.⁵⁷ Bu tolerans büyük ölçüde, Suudi Arabistan'da büyük bir Hint nüfusun yaşaması ve Hindistan hükümetinin Körfez bölgesindeki diplomatik ağırlığından kaynaklanmaktadır.

Suudi Arabistan'ın bu toleransında, Hindistan'ın 2017 yılının ortalarında başlayan KİK krizindeki tavrının da etkisi bulunmaktadır. Suudi Arabistan, BAE, Bahreyn ve Mısır'ın Katar'ı boykot etmesiyle ortaya çıkan Katar krizi, kimi analistler tarafından beklenen bir durum olmuştur. Dört ülkenin Katar'a yönelttiği temel eleştiri, Katar'ın İran ile ilişkileri ve bu küçük ülkenin Arap Baharı'nda hükümet karşıtı kimi ayaklanmaları -özellikle de farklı ülkelerdeki İslamcı aktörleri- desteklediği iddiasıdır. O

dönemde, Suudi Arabistan'ın Katar'ı işgal etme ihtimali gündeme gelmiş, Hindistan Katar'da yaşayan yaklaşık 700.000 Hintlinin kurtarılması gerekeceğinden endişe etmiş, ancak pratikte ise bu işgal gerçekleşmemiştir.⁵⁸ Ayrıca, Hindistan Katar ile ilişkilerini o dönemden bu yana geliştirmiştir. LPG ithalatını, terörle mücadele konusunda iş birliğini ve hatta kültürel ilişkilerini ilerletmiştir; öyle ki Katar, 2019 Kültür Yılı'nda Hindistan'ı "Resmi Ortak Ülke" ilan etmiştir.⁵⁹

Hindistan'ın bu tarafsız duruşu başarabilmesinin iki sebebi bulunmaktadır. İlk olarak KİK krizi diğer ülkelerin çoğuna yansımamıştır. Gerçekten de KİK'in bir üyesi olan Umman, krizin başlamasından sonra Katar ile olan ticaretinde büyük bir yükseliş sağlamıştır.⁶⁰ Benzer olarak, ABD hem Katar'a hem de Suudi Arabistan'a silah satmaya devam etmiştir.⁶¹ Bu sebeple Hindistan'ın bölgesel ve küresel aktörleri takip ederek tarafsızlığını koruması oldukça doğaldır. İkinci olarak, Hindistan'ın, Katar'dan LNG ithal eden büyük bir alıcı konumunda olması, Emirliğin Hindistan ile olan dostluğunu tehlikeye atmamasına neden olmuştur.

MENA Bölgesi'nde gerçekleşen ve Hindistan'ın müzakere sürecini başarılı bir şekilde sürdürdüğü iki taraflı çatışma ve gerilimlerden bir diğeri de İsrail-Filistin sorunudur. Hindistan, İsrail'e gerçekleştirilen çok sayıda ziyarete karşın, ABD'nin büyükelçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e taşıma kararına karşı ret oyu vermiştir.⁶² Her ne kadar bu duruş İsraili kanun yapıcılar arasında sıkıntı yaratsa da Başbakan Benjamin Netanyahu tek bir oyun Hindistan-İsrail ilişkilerini etkilemeyeceğini belirterek ikili ilişkilerin gücünü göstermiştir.

Hindistan'ın adımlarına yönelik bu tepkilerin, Hindistan'ın bölgedeki diğer sorunlarda benimsediği tarafsız yaklaşımından kaynaklandığı görülebilir. Ayrıca bu durum, artık daha az öneme sahip olan Filistin sorununa yönelik genel bakış açısına çok yakındır.⁶³ Bu durum karşısında Hindistan'ın herhangi bir tarafın yanında güçlü bir duruş sergilemesi mantıklı değildir.

Diğer Faktörler

Uluslararası Aktörler

MENA Bölgesi'nin jeostratejik önemi, Hindistan dış politikasının da pek çok farklı faktörden etkilenmesine neden olmuştur. Hindistan, ABD ile mücadele etmek durumunda kalmıştır. Soğuk Savaş ve sonrasındaki dönemde, ABD'nin bölgedeki menfaatleri, ABD'yi etkisini bölgedeki tüm ülkelere yaymaya teşvik etmiştir. Fakat Başkan Obama döneminden bu yana ABD, tükenmişlik ve bölgedeki varlığını azaltmaya yönelik sinyaller vermektedir.⁶⁴ Başkan Trump'ın değişken tavırları ve hem Suriye'deki Esad karşıtı isyancılardan⁶⁵ hem de İran anlaşmasından desteğini çekmesi⁶⁶ de buna destek olmuştur. Hindistan'ın kendini, MENA Bölgesi'nde barış sağlamaya destek veren olası önemli bir güvenlik aktörü olarak görmesinin temelinde bu yatmaktadır.

Pakistan ise Hindistan'ın bölgedeki Arap ülkeleriyle ilişkilerini olumsuz etkileyen bir diğer ülke olmuştur. Fakat Hindistan, MENA Bölgesi'ndeki birçok ülke ile kurduğu ittifaklar sayesinde bu ülkelerin Pakistan ile ilişkilerini koparmayı başarmış ve Arap ülkeleriyle iş birliği için daha geniş bir alana kavuşmuştur

Fakat bunu yapan tek aktör Hindistan olmamıştır. ABD'nin bölgeden çekilmesiyle oluşan güç boşluğundan yararlanan ve diplomatik nüfuzunu Ortadoğu'ya yerleştiren Rusya da bu durumda olan bir diğer aktördür. Rusya, Suriye konusunda barış görüşmeleri gerçekleştirmekten, Yemen çatışmasını uzlaştırmaya kadar varan çabalarıyla, önemli bir karar verici olarak bölgedeki konumunu güçlendirmiştir. Ayrıca, Türkiye, İsrail ve Körfez ülkeleri gibi ülkelerle yakınlığının artması Rusya'yı bölgede güçlendirmiştir.⁶⁷ Bu bağlamda Hindistan'ın, Rusya ile iş birliği içerisinde olmasının ve bölgede hangi harekâtların ortak olarak gerçekleştirileceğine odaklanmasının Hindistan'ın yararına olacağı görünmektedir.

ABD'nin Ortadoğu'dan kademeli olarak çekilişi, Çin'e de bölgeye adım atma imkânı sağlamıştır.⁶⁸ Zenginlik ve ticari ilişki kurduğu ülkelerdeki insan hakları ihlallerini önemsememesi ile Çin, halihazırda sınır çatışmaları ve Pakistan ile kurduğu ittifak sebebiyle strateji zümreleri kendisine karşı temkinli olan Hindistan'ın karşısına daha güçlü bir rakip olarak çıkmıştır. Fakat Çin, MENA çatışmalarının çoğunda Hindistan gibi tarafsız kalarak bölgeye ilgisinin temel olarak ekonomik çerçevede olduğunu göstermiştir.

Pakistan ise Hindistan'ın bölgedeki Arap ülkeleriyle ilişkilerini olumsuz etkileyen bir diğer ülke olmuştur. Fakat Hindistan, MENA Bölgesi'ndeki birçok ülke ile kurduğu ittifaklar sayesinde bu ülkelerin Pakistan ile ilişkilerini koparmayı başarmış ve Arap ülkeleriyle iş birliği için daha geniş bir alana kavuşmuştur. Bu ülkelerin geçmişte Hindistan'a yönelik

düşmanlıklarının Pakistan'ın başarısı sonucu oluştuğu düşünüldüğünde, bu durum Hindistan'ın en kayda değer başarılarından biridir.

Fakat Hindistan'ın MENA'daki ve özellikle de Körfez ülkeleri nezdindeki gelecekteki itibarının ancak Pakistan'ı terör eylemlerini desteklediği gerekçesiyle tamamen ötekileştirmeyi başarması halinde sağlamaacağı söylenebilir. Suudi Veliyet Prens Muhammed Bin Selman'ın Pakistan ve Hindistan'a art arda gerçekleştirdiği ziyaretler bu bağlamda değerlendirilebilir. Hindistan'ın Pakistan'ı sorumlu tuttuğu büyük bir terör saldırısının ardından Hindistan'ı ziyaret eden Muhammed Bin Selman, önemli askeri harekâtlarından dolayı Pakistan'a karşı bir şey söylememiş ve hatta onlara 20 milyarlık yatırım sözü vermiştir.⁶⁹ Dolayısıyla Pakistan, Hindistan'ın MENA Bölgesi'nde gücünü koruma çabasında zorlayıcı bir faktör olmaya devam edecektir.

İç Politika ve Hindutva'nın Rolü

Hindistan'ın MENA Bölgesi'ndeki dış politikasını etkileme yetisine sahip bir diğer önemli faktör de aşırı Hindu milliyetçiliğinin rolü olmuştur. Pek çok muhalif, Hindistan yönetiminin güçlü sağ yönelimini göz önünde bulundurarak dış politika yapımında Hindu sağ kanadın rolünü tartışmıştır. Gerçekten de yurtdışında kurulan "Ulusal Gönüllüler Birliği'nin Dostları (RSS)" gibi gruplar, BJP hükümetine önemli destek sağlamıştır. Ayrıca bu ideolojik seçmen grubu, Hindistan-Pakistan ilişkilerindeki en küçük bir ılımlı gelişmeye karşı seslerini yükseltmektedir.⁷⁰ Bu durum özellikle, Modi'nin 2015'te Pakistan'a ilk ziyaretini yapması ve ardından Hint askeri hedeflerine yönelik iki kanlı saldırının düzenlenmesinden sonra gerçekleşmiştir.⁷¹

Ayrıca Hindu sağ partiler, Körfez ülkelerinin Hindistan'da cami ve medrese yapımını fonlamasını, milyonlarca Hindu'yu Müslüman yapma ve uluslarının demografisini değiştirmeye yönelik bir komplo olarak görmektedir. Bu 1980'den bu yana gündemde olan bir eleştiridir.⁷² Bu düşünce, özellikle de Suudi hükümeti ve şirketlerinin ülkedeki İran etkisini azaltmak adına sağladığı fonların arttığını gösteren WikiLeaks raporlarının ardından savunulmaya devam etmektedir.⁷³

Fakat tüm bu düşmanlığa rağmen BJP hükümeti çok sayıda Arap ve Müslüman ülke ile ilişkilerini geliştirmiştir. Bu gelişme, Hindistan Dış Politika Kurulu'nun ideolojik farklılıklardan dolayı karşılıklı ekonomik menfaatlere odaklanan, oldukça faydacı bir stratejik düşünce süreci kurmasının bir işaretidir.

Pek çok muhalif, Hindistan yönetiminin güçlü sağ yönelimini göz önünde bulundurarak dış politika yapımında Hindu sağ kanadın rolünü tartışmıştır. Gerçekten de yurtdışında kurulan "Ulusal Gönüllüler Birliği'nin Dostları (RSS)" gibi gruplar, BJP hükümetine önemli destek sağlamıştır

Aynı şekilde, Hindutva, Hindistan'ın İsrail ilişkilerini yönlendirmede, bu ilişkinin sağladığı menfaatler kadar etkili yönlendirmeye sahip olamamıştır. Soğuk Savaş döneminde olduğunun aksine içerideki Müslüman muhalefet de bu ittifakı pek etkileyememiştir. Gerçekten de 1992'de Hindistan'da İsrail Konsoloslukunu açan, Hint kökenli Müslümanlara taviz vermekle bilinen Kongre hükümeti olmuştur. Ayrıca, bu hamleden de önce Kongre hükümeti, İndira Gandhi döneminde Pakistan'la

savaşmak için İsrail'den silah satın almıştır. Dolayısıyla -Kongre ya da BJP- herhangi bir halef hükümetin İsrail ile kurulan bu ilişkileri devam ettirmesi beklenmektedir. BJP'nin bu konudaki katkısı, Kongre'nin üstü kapalı ilişki yürütme yaklaşımının aksine İsrail ile görünür bir yakınlık kurmak olmuştur.

Sonuç

Ticari ilişkiler, enerji güvenliği, MENA Bölgesi'ndeki çatışmalar, savunma anlaşmaları ve terörle mücadele, artık Hindistan'ın bölgeye yönelik dış politikasını belirleyen baskın itici güçler olmuştur. Her ne kadar Hindistan, Arap dünyasında gerçekleşen çeşitli krizlere karşı tepki göstermediği ve sert duruş sergilemediği için yoğun bir şekilde eleştirilse de Hindistan'a bölgede- ihtilafli ülkeler nezdinde dahi- olumlu bir konum sağlayan faktör tam olarak da ülkenin bu temkinli yaklaşımı ve tepkisizliği olmuştur.

Bu makale, Hindistan-MENA ilişkilerini incelerken, Hindistan'ın stratejik kitesinin dış politikalarını, birçoğu birbiri ile düşman olan Suudi Arabistan, İran, BAE ve İsrail gibi bölgedeki karar vericilere dayandırma eğilimini göstermiştir. Farklı siyasi partilerin yönetimdeki ülkenin MENA konusundaki duruşunu önemli ölçüde değiştirmemesi, devam eden hükümetlerin aynı faydacı yaklaşımı benimseyeceklerini göstermektedir. Bu yaklaşımdan uzaklaşmak yalnızca Hindistan'ın çıkarlarını zedeleyecek ve onu Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi'ndeki çatışmaların çıkmazına sürükleyecektir.

Ancak Hindistan'ın bölgedeki gücünün kaynağı olan tarafsızlığın, aynı zamanda Hindistan'ın MENA Bölgesi'nde büyük bir güç olmasını engelleyen bir unsur olduğunu belirtmek de önemlidir. Bölgede karar verici rolünü üstlenmek isteyen bir ülkenin, arabulucu olarak müdahil olması gerekmektedir; bu da zaman zaman taraf seçmeyi gerektirmektedir. Bir ülkenin MENA Bölgesi'nde birkaç düşman kazanmadan yükselmesi mümkün değildir. Dolayısıyla, Hindistan'ın tarafsızlığı güçlenmesinin önünde bir engel olacak ve ülkeyi gerçek bir güçten ziyade zararsız bir müttefik konumuna düşürecektir.

ABD'nin MENA Bölgesi'nde tükenişi, onun yerini doldurmak isteyen ülkelere bunun zor bir iş olduğunu ve önemli seviyede yetenek ve güç gerektirdiğini göstermiştir. Hindistan'ın güç arayışı; sağlam duruşlara, askeri varlığına ve çatışma anında müdahale ihtimaline dayanmalıdır. Fakat, MENA'daki riskli tavrı göz önüne alındığında, Hindistan'ın yakın gelecekte bölgede bir süper güç olamayacağını belirtmek yerinde olacaktır.

Referanslar

- 1- P.N. Chopra. India and the Arab World. Early Cultural Contacts.
- 2- K.N. Kurup. The Emergence of Islam in Kerala in 20th Century. Standard Publishers. Yeni Delhi: 2010
- 3- Ranjit Gupta. "India's Relations with West Asia: A New Era Dawns," Middle East Institute, 7 Mart 2017, <http://www.mei.edu/content/map/india-s-relations-west-asia>
- 4- A.g.e.
- 5- Bansidhar Pradhan, 'Changing Dynamics of India's West Asia Policy', International Studies 41(1), 2004, ss. 1-88
- 6- A.g.e.
- 7- A.g.e.
- 8- Mohammed Sinan Siyech, 'The India-U.A.E. Strategic Partnership in Regional Context: A Zero-Sum Game?' Middle East Institute, 16 Mayıs 2017. <https://www.mei.edu/publications/india-uae-strategic-partnership-regional-context-zero-sum-game>
- 9- Mohammad Samir Hussain, 'Forging a New Partnership: India and Turkey. Journal of Alternate Perspectives in Social Sciences. 2011. 3(3) 635-655.
- 10- Bansidhar Pradhan, 'Changing Dynamics of India's West Asia Policy', International Studies 41(1), 2004, ss. 1-88
- 11- David M. Malone, C. Raja Mohan and Srinath Raghavan, The Oxford Handbook of Indian Foreign Policy, Oxford University Press, Oxford, 2015.
- 12- A.g.e.
- 13- Her ne kadar Hindistan Irak'a karşı yürütülen askeri harekâta yoğun bir destek vermese de Hindistan ile Irak'ın ilişkileri krizin ardından gerilemiştir. Bu konuda daha fazla bilgi için şu kaynağa başvurulabilir: J. K. Baral and J. N. Mahanty, 'India and the Gulf Crisis: The Response of a Minority Government,' Pacific Affairs. 1992, 65(3), 368-384.
- 14- Bu desteğin büyük bölümü devletlerden ziyade vatandaşlardan gelmiştir. Fakat bu nüans Hindistan siyasi çevrelerinde görmezden gelinmiştir.
- 15- Duped by Dubai?', Outlook India, 14 Aralık 2002, <https://www.outlookindia.com/website/story/duped-by-dubai/218292>
- 16- Debjani Ghosal, Strategic Hyphenation between India and Israel: The Major Areas of Cooperation and Constraints in the Post-Cold War Era, Jadavpur Journal of International Relations, 2016.
- 17- Ronak D. Desai Xenia Dormandy, Indo-Israeli Relations: Key Security Implications, Belfer Center, 10 Temmuz 2008, <https://www.belfercenter.org/publication/indo-israeli-relations-key-security-implications>
- 18- Gulshan Dietl, India's Iran Policy in the Post-Cold War Period, Strategic Analysis, 2012.
- 19- A.g.e.
- 20- Avinash Paliwal, 'New Alignments, Old Battlefield: Revisiting India's Role in Afghanistan', Carnegie India, 15 Haziran 2017, <https://carnegieindia.org/2017/06/15/new-alignments-old-battlefield-revisiting-india-s-role-in-afghanistan-pub-71272>
- 21- Bruce Jones & Andrew Hart, 'Keeping Middle East Peace?', International Peacekeeping, 2008 15(1) 102-117.
- 22- Larbi Sadili, 'The Impact of the Arab Spring on the Gulf Cooperation Council' Journal of Balkan and Near Eastern Studies, 2015.
- 23- Hassan Hassan, 'The Arab Winter Is Coming', The Atlantic, 2 Kasım 2018, <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2018/11/where-us-middle-east/574747/>
- 24- Shivshankar Menon, 'Asia's New Geopolitics,' ISAS Working Paper, 22 Aralık 2017, <https://www.isas.nus.edu.sg/ISAS%20Reports/ISAS%20Working%20Papers%20No.%20279-%20Asia's%20New%20Geopolitics.pdf>
- 25- Harsh V. Pant, 'India's Nuanced Middle East Policy', The Diplomat, 15 Aralık 2018. <https://thediplomat.com/2018/12/indias-nuanced-middle-east-policy/>
- 26- India-GCC Relations: Delhi's Strategic Opportunity
- 27- Bansidhar Pradhan, 'Changing Dynamics of India's West Asia Policy', International Studies 41(1), 2004, ss. 1-88
- 28- India's Pursuit of Strategic and Economic Interests in Iran.
- 29- 'India-Egypt Relation', https://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/Bilateral_Brief_2018.pdf
- 30- Daniel L. Byman, 'The U.S.-Saudi Arabia counterterrorism relationship, Brookings Institution, 24 Mayıs 2016, <https://www.brookings.edu/testimonies/the-u-s-saudi-arabia-counterterrorism-relationship/>
- 31- Mohammed Sinan Siyech, 'India Gulf Counter Terrorism Cooperation', 21 Aralık 2017, <https://www.mei.edu/publications/india-gulf-counterterrorism-cooperation>
- 32- Shafeeq Rahman, 'India's Middle East Balancing Act, The Diplomat, 23 Haziran 2017, <https://thediplomat.com/2017/06/indias-middle-east-balancing-act/>
- 33- Satish Kanady, 'India looks to further boost Qatar LNG import volume, The Peninsula Qatar, 26 Eylül 2017, <https://thepeninsulaqatar.com/article/26/09/2017/India-looks-to-further-boost-Qatar-LNG-import-volume>
- 34- E Yazdani, 'The Dynamics of India's Relations with Iran in the Post-Cold War Era: A Geo-Political Analysis', Journal of South Asian Studies. 2007 30:2, 351-368.

- 35- 'Iran suicide bombing: Chabahar mosque hit by attack', BBC, 15 Aralık 2010, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-11997679>
- 36- E Yazdani, 'The Dynamics of India's Relations with Iran in the Post-Cold War Era: A Geo-Political Analysis', Journal of South Asian Studies. 2007 30:2, 351-368.
- 37- Shamsur Rabb Khan, 'India-Israel relations: from obscurity to certainty, Atimes, 8 Ocak 2018, <http://www.atimes.com/india-israel-relations-obscurity-certainty/>
- 38- A.g.e.
- 39- A.g.e.
- 40- Judah Ari Gross, 'IDF's largest-ever aerial exercise takes off, with India on board', Israel Times, 5 Kasım 2017, <https://www.timesofisrael.com/idf-kicks-off-its-largest-ever-international-aerial-exercise/>
- 41- 'India may not join US-led global coalition against Islamic State', Economic Times, 27 Eylül 2014, https://economictimes.indiatimes.com/articleshow/43632469.cms?utm_source=contentofinterest&utm_medium=text&utm_campaign=cppst . Açıkça görülüyor ki Mart 2018'de teyit edildiği üzere Hint esirler yine de öldürülmüştür.
- 42- 'Narendra Modi, first Indian PM to visit Palestine, receives highest honour', Zee News, 19 Şubat 2018, <http://zeenews.india.com/india/narendra-modi-first-indian-pm-to-visit-palestine-receives-highest-honour-2080026.html>
- 43- 'India pledges USD 5 million for UN Palestinian aid agency', Indian Express, 26 Haziran 2018, <https://indianexpress.com/article/world/india-pledges-usd-5-million-for-un-palestinian-aid-agency-5234102/>
- 44- 'Turkey and India should have balanced trade ties: Trade Minister', Hurriyet Daily, 18 Aralık 2018, <http://www.hurriyetdailynews.com/turkey-and-india-should-have-balanced-trade-ties-trade-minister-139828>
- 45- Rakesh Sood, 'India-Turkey relations: Turkish delight turned sour', The Hindu, 8 Mayıs 2017, <https://www.thehindu.com/opinion/lead/turkish-delight-turned-sour/article18404983.ece>
- 46- Ifthikar A. Khan, 'Turkey pledges to support Pakistan on Kashmir at UN', Dawn, 8 Eylül 2018, <https://www.dawn.com/news/1433015>
- 47- Soujanya Sridharan, 'Why do Turkey and Cyprus not get along?', The Hindu, 15 Nisan 2017. <https://www.thehindu.com/news/international/why-do-turkey-and-cyprus-not-get-along/article18208746.ece>
- 48- Prasantha Kumar Pradhan, 'India-Egypt Relationship: Looking for a new Momentum', IDSA expert brief, 01 Eylül 2015, https://idsa.in/idsacomments/IndiaEgyptRelationship_pkpradhan_010915
- 49- 'India-Iraq Bilateral Relations', Indian Ministry of External Affairs, 2017, https://mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/Bilateral_Brief_iraq.pdf
- 50- Huma Siddiqui, 'Are the Indian companies ready to tap the Iraq market? Huge opportunities for Indian companies in Iraq', Financial Express, 12 Aralık 2018, <https://www.financialexpress.com/economy/are-the-indian-companies-ready-to-tap-the-iraq-market-huge-opportunities-for-indian-companies-in-iraq/1411989/>
- 51- 'Share of Indian expatriates living in the Gulf Cooperation Council as of March 2018, by country', Statista, Mart 2018. <https://www.statista.com/statistics/806083/gcc-share-of-indian-expats-by-country/>
- 52- Harsh V Pant, 'India before and After the Arab Springs,' Robert Mason (Ed.), 'The International Politics of the Arab Spring' Palgrave Macmillan. 2014
- 53- A.g.e.
- 54- Alexander Fulbright, 'In recording, Netanyahu boasts Israel convinced Trump to quit Iran nuclear deal', Israel Times, 17 Temmuz 2018, <https://www.timesofisrael.com/in-recording-netanyahu-boasts-israel-convinced-trump-to-quit-iran-nuclear-deal/>
- 55- Shrenik Rao, 'Can India Really Play 'Best Friends' to Israel, Palestine and Iran at the Same Time? Israel Times, 15 Ocak 2018, <https://www.haaretz.com/israel-news/netanyahu-meets-modi-just-don-t-mention-the-palestinians-or-iran-1.5730725>
- 56- Jonathan Marcus, 'Why Saudi Arabia and Iran are bitter rivals', BBC, 18 Kasım 2017, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-42008809>
- 57- James M. Dorsey, 'The Saudi Battle for India', The Globalist, 6 Ocak 2019, <https://www.theglobalist.com/india-muslims-saudi-arabia-iran/>
- 58- C P Surendran, 'Steps for timely evacuation of Indians from Qatar have been ensured: MEA', Khaleej Times,
- 59- "India declared as Partner Nation for 2019 Year of Culture", Gulf Times. 1 Ocak 2019. <https://www.gulf-times.com/story/618065/India-declared-as-Partner-Nation-for-2019-Year-of->
- 60- 'Oman, the Only Winner in Qatar Crisis', Al Bawaba Business, 12 Eylül 2017, <https://www.albawaba.com/business/oman-wins-qatar-crisis-1020650>
- 61- 'For the Gulf states, diplomacy involves buying weapons they don't need', The Economist, 1 Mart 2018, <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2018/03/01/for-the-gulf-states-diplomacy-involves-buying-weapons-they-dont-need>
- 62- Shairee Malhotra, 'Explaining India's UN Vote on Jerusalem', The Diplomat, 28 Aralık 2017, <https://thediplomat.com/2017/12/explaining-indias-un-vote-on-jerusalem/>

- 63- John Bell, 'Israel-Palestine: Is it even relevant anymore?' Al Jazeera, 02 Mart 2015, <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2015/03/israel-palestine-relevant-anymore-150302072026022.html>
- 64- David E. Sanger, 'A Strategy of Retreat in Syria, With Echoes of Obama, New York Times, 19 Aralık 2018, <https://www.nytimes.com/2018/12/19/us/politics/trump-syria-withdrawal-obama.html>
- 65- Victoria Nuland, 'In a single tweet, Trump destroys U.S. policy in the Middle East', Washington Post, 19 Aralık 2018. https://www.washingtonpost.com/opinions/in-a-single-tweet-trump-destroys-us-policy-in-the-middle-east/2018/12/19/eb423434-03da-11e9-b5df-5d3874f1ac36_story.html?utm_term=.ec9b8409645e
- 66- 'The Guardian view on Iran's nuclear deal: Trump creates a narrative for war', The Guardian, 9 Mayıs 2018, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/may/09/the-guardian-view-on-irans-nuclear-deal-trump-creates-a-narrative-for-war>
- 67- Liz Sly, 'In the Middle East, Russia is back', Washington Post, 1 Ekim 2018, https://www.washingtonpost.com/world/in-the-middle-east-russia-is-back/2018/12/04/e899df30-aaf1-11e8-9a7d-cd30504ff902_story.html?utm_term=.cdce82286017
- 68- Owen Daniels, 'How China Is Trying to Dominate the Middle East', National Interest, 28 Ağustos 2018, <https://nationalinterest.org/feature/how-china-trying-dominate-middle-east-29922>
- 69- Kabir Taneja, 'Why It Was Wrong to Expect the Saudi Prince to Take India's Cue on Pakistan,' The Wire, 21 Şubat 2019, <https://thewire.in/diplomacy/saudi-arabia-mohammed-bin-salman-india>
- 70- Rozina Ali, 'A Troubling Culture War Between India and Pakistan', the New Yorker, 2 Kasım 2016, <https://www.newyorker.com/culture/culture-desk/the-india-pakistan-film-wars>
- 71- Sushant Sareen, 'Modi's Pakistan policy: What's working and what's not,' ORF, 27 Nisan 2018, <https://www.orfonline.org/research/modi-pakistan-policy-what-working-not/>
- 72- Chitkara, M.G. "Converts do not make a nation". (New Delhi, Ashish Publishing house s. 318). Hindistan'daki Müslüman topluluğa yönelik misillemelerin öne çıkan bir örneği için, Meenakshipuram'daki 800 Dalit'in İslam'a geçtiği Dalit'lerin hikayesi okunabilir: "Flashback: How 800 Dalit Hindus in Meenakshipuram were converted to Islam 33 years ago". India TV. 12 Aralık 2014.
- 73- Sreenivasan Jain, 'Controversial Texts, Mystery Funds: On the Trail of Saudi-Style Islam In India, NDTV, 25 Eylül 2016, <https://www.ndtv.com/india-news/controversial-texts-mystery-funds-on-the-trail-of-saudi-style-islam-in-india-1466303>

YAZAR HAKKINDA

Mohammed Sinan Siyech, Singapur'daki Nanyang Teknoloji Üniversitesi, S. Rajaratnam Uluslararası Çalışmalar Okulu'nun (RSIS) bir birimi olan Uluslararası Siyasal Şiddet ve Terörizm Araştırmaları Merkezi'nde (ICPVTR) araştırma analisti olarak çalışmaktadır. Siyech, Batı Asya ve Hindistan ile ilgili siyaset, çatışma ve güvenlik konuları üzerine yazılar kaleme almaktadır.

ALSHARQ FORUM HAKKINDA

Al Sharq Forum; amacı, Şark bölgesi halklarının siyasal gelişimi, sosyal adalete kavuşması ve ekonomik refaha erişmesi için tarafsız araştırmalar yapıp buna dönük uzun vadeli stratejiler geliştirmek olan, bağımsız ve uluslararası bir kuruluştur. Al Sharq Forum bu hedefini; demokratik katılım ideali, bilinçli vatandaşlık, çok taraflı diyalog, sosyal adalet ve kamu yararını gözeten araştırmaları teşvik ederek gerçekleştirmektedir.

Adres: İstanbul Vizyon Park A1 Plaza Kat:6
No.:68 34197 Bahçelievler / İstanbul / Türkiye
Telefon: +902126031815
Faks: +902126031665
E-posta: info@sharqforum.org

sharqforum.org

    / SharqForum

 / Sharq-Forum

الشرق
منتدى
ALSHARQ FORUM